

”Att koppla ihop nutid och historia”

En studie om olika pedagogers tankar och reflektioner av att vara den förmedlande länken mellan museiföremål och besökare

Kål Berit Sens

2015

Uppsats, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Dramapedagogik

Dramapedagogik 61-90

Handledare: Birgitta Silfver
Examinator: Jari Ristiniemi

Sens, Kål Berit (2014) "Att koppla ihop nutid och historia" : *En studie av olika pedagogers tankar och reflektioner av att vara den förmedlande länken mellan museiföremål och besökare.*

Akademien för utbildning och ekonomi. Avdelningen för kultur-, religion- och utbildningsvetenskap.

Abstract

I uppsatsen beskrivs en dramapedagogs, en museipedagogs samt en konstpedagogs upplevelser kring sitt förmedlande arbete samt arbetsmetoder inom museiverksamhet. Syftet är att beskriva och förstå pedagogernas tankar och reflektioner kring att vara den förmedlande länken mellan museiföremål och besökarna de undervisar samt de arbetsmetoder de använder under sitt förmedlande arbete.

Pedagogerna uttalar sig om de förmedlande verktygen 1) Berättande och röst, 2) Rolltagning för ledare, 3) Rolltagning för deltagare, 4) Reflektion. I intervju svaren framkommer informanternas beskrivningar av hur dessa hjälpmedel nyttjas och reflekteras kring i det förmedlande arbetet. Informanterna använder sig av liknande hjälpmedel under det förmedlande tillfället men uttrycker sig olika om dessa.

Berättande och röst beskrivs av informanterna som både ett möte med och även att bjuda in besökare och att förena nutid och historia. Rolltagning som pedagog uttrycks av informanterna som att levandegöra historia, ett kraftfullt verktyg samt ett performance. Rolltagning för museibesökare beskrivs av informanterna som en undersökande verksamhet, att museibesökare som tilldelas kollektiv roll ger delaktighet. Reflektionsarbete beskrivs som att samtala kring olika teman, att våga ha paus och tystnadsluckor och deras betydelse för besökarens lärande process.

Resultatet visar skillnader i informanternas utsagor gällande rolltagning som ledare i mötet med besökare. Uttalade nackdelar med rolltagning som pedagog visar sig vara att gå miste om reflektion samt problematik att svara på besökarens frågor som pedagog i roll, samtidigt som fördelar med metoden är att den ligger och lurar och kan överraska besökare under en visning. Dramapedagogen och konstpedagogen benämner båda rolltagning och berättande som dramapedagogiska metoder.

I diskussionsdelen lyfts rolltagning för pedagog och deltagare som motivering för museum att anställa dramapedagoger då rolltagning är en central del inom dramapedagogiken och kan förstärka och uppmuntra museibesökare till kunskapsinhämtning.

Nyckelord: Dramapedagogik, förmedlande hjälpmedel, pedagoger inom museiverksamhet, dramapedagog, museipedagog, konstpedagog, museum, förmedlande arbete, intervju.

Innehållsförteckning

.....	1
1. Inledning	2
2. Bakgrund	2
2.1. Museum	3
2.2. Lärande på museum.....	3
2.3. Vad är museipedagogik?.....	4
2.4. Vad är konstpedagogik?.....	5
2.5. Vad är dramapedagogik?	6
2.6. Vad är dramapedagogikens kärna?	6
3.0 Förmedlande hjälpmedel	8
3.1. Vad är berättande?	8
3.2. Vad är reflektion?.....	9
3.3. Lärare i roll och ”leva sig in i” - drama.....	9
3.4. Begreppsförklaring av orden förmedla och förmedling	10
3.5. Sammanfattning.....	10
4. Tidigare forskning om förmedlande arbete inom museiverksamhet	11
5. Problemformulering	13
6. Syfte	14
7. Frågeställningar	14
8. Metod	14
8.1. Intervju	15
8.2. Urval	15
8.3. Kritisk granskning av metoden	16
8.4. Tillvägagångssätt och analysmetod	17
8.5. Forskningsetiska överväganden	18
9. Resultatredovisning	18
9.1. Analys	18
9.2. Resultat.....	18
9.3. Förmedlande arbete och hjälpmedel inom museiverksamhet	19
9.4. Berättande & Röst	19
9.5. Att undervisa utifrån en roll.....	20
9.6. Deltagare i roll	22
9.7. Reflektion	23
9.8. Sammanfattning av resultat	24
10. Diskussion och tolkning av studiens resultat	26
10.1. Resultatdiskussion.....	26
11. Metoddiskussion	32
11.1. Negativa påverkansfaktorer	32
11.2. Positiva påverkansfaktorer	33
12. Framtida forskning	34

13. Slutord	35
14. Referenser	38
15. Bilagor	41

”Det unika ligger i föremålen som lockelse och ingång till analys och förståelse av även stora och komplexa sammanhang. De möjliggör en pedagogik som förenar vardagserfarenheter, sinnessens upplevande och logiskt resonerande. Där kan det vardagliga och sinnliga öppna dörren till den logiska, analytiskt resonerande värld som vi också behöver beträda för att förstå hur världen är beskaffad, hur `systemet i stort` fungerar och vår egen lilla verklighet passar in.”

Museernas roll i folkbildningen (1989 s.61)

1. Inledning

Jag är yrkesverksam dramapedagog och har en bakgrund som guide inom museiverksamhet. På grund av detta har jag därför en god förförståelse av vad det kan innebära att vara den förmedlande länken mellan besökare och museiföremål samt dess miljöer. Jag har även god kunskap gällande arbetssätt samt de hjälpmedel som kan nyttjas inom museiverksamhet.

Som dramapedagog med guideerfarenhet är jag i denna uppsats intresserad av hur pedagoger inom museiverksamhet ser på och beskriver sitt förmedlande arbete. Jag undrar om det är något som särskiljer en dramapedagogs arbetssätt och tankar om sitt arbete på museum från pedagoger som är verksamma inom museiverksamhet men har andra yrkesingångar? Finns det skillnader i olika pedagogers arbetssätt och erfarenheter av förmedlande arbete? Vad kan dramapedagogiken tillföra inom museiverksamhet? Finns det något som skulle kunna motivera ett museum att anställa en dramapedagog, och i så fall vad?

Via den internationella forskning jag tagit del av har jag noterat att allt fler verksamheter inom museiområdet använder sig av olika hjälpmedel i sitt förmedlande arbete för att på så sätt levandegöra historia, och av dessa är berättande och att gå i roll speciellt framträdande då dessa uppges ha en berikande effekt hos besökare under förmedlingstillfället. Rent dramapedagogiskt är förmedlande arbete något som intresserar mig vad gäller att levandegöra historia samt att väcka en nyfikenhet av detta hos museibesökare.

2. Bakgrund

Detta avsnitt börjar med en beskrivning av museum som följs av teorier för lärande på museum. Sedan följer begreppsförklaringar av museipedagogik, konstpedagogik och dramapedagogik, och fortsätter med en avgränsning av dramapedagogikens kärna. Efter detta redovisas definitioner och presentationer relevanta för min forskning följt av begreppsförklaringar. Sista punkten i detta kapitel redovisar tidigare forskning om förmedlande arbete inom museiverksamhet.

2.1. Museum

(lat. Av Mouseion), offentlig eller privat institution som inrymmer en systematiskt åstadkommen samling av föremål, bilder, arkivalier mm inom ett visst ämnesområde. Förutom insamlings- och utställningsverksamhet bedriver de flesta större museer också forskning, undervisning och utgivning av publikationer inom sitt fack.

Detta är definitionen av museum enligt Statens Kulturråd (1994 s. 513). Riksbankens jubileumsfond (1999 s. 3-5) nämner i rapporten *Kulturarvet, museerna och forskningen* att ett museum måste vara en viktig mötesplats och samtidigt fungera som "samhällets minne" och påtalar vikten av att museum framställer ett brett spektra av historia och att det måste finnas perspektiv för alla besökande oavsett etnicitet, ålder eller kön.

I november 1988 mötte museipedagoger folkbildare i en fortbildningskonferens som sedan sammanställdes i *Museernas roll i folkbildningen* (1989 s. 1-8) med syfte att svara för inrättandet av pedagogisk planering, att förnya bildningsarbetet och utveckling av tillägnandet av kulturarv på museer. *Museernas roll i folkbildningen* (ibid. s.15) talar i denna rapport om museer som kunskapsbanker, en resurs i allt pedagogiskt arbete och en potential att räkna med i bildningsarbete av skolbarn. Vidare talar *Museernas roll i folkbildningen* (ibid s.21) om hur kunskapen på museum via museipedagogisk metodik i form av aktiviteter som arbete i verkstad och dramainläring är viktiga inslag och kan bidra till "kunskapshöjande upplevelser" för museibesökande barn och ungdomar.

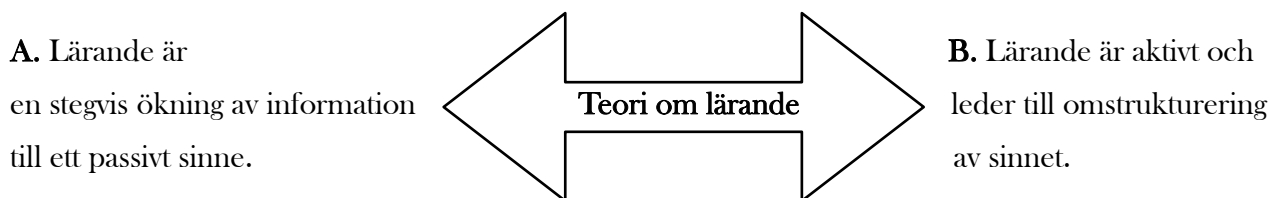
2.2. Lärande på museum

Museum har flera traditionella roller som ska samspela och bland dem räknas dessa; samlande, bevarande, dokumentering, forskning och utbildning. Museum har som utbildande organ ordnat program och utställningar vars mål är att fånga så många skilda segment av allmänheten som möjligt. Detta menar Hein¹ (1998 s.2-11) och talar vidare om en strävan att få museibesökare att växa och lära från sina museiupplevelser samt vikten av att förstå besökares upplevelser och även veta den mening som besökare ger dessa upplevelser. Hein (1998 s.14-15) skriver att alla museiupplevelser innehar en lärande potential, och detta oavsett intentioner från museibesökare eller personal. Hein (ibid. s.23) presenterar en teori om lärande:

---

¹ George E. Hein är professor på Lesley College, Cambridge, Massachusetts samt ledande forskare inom området museum och bildning. Hein (1998 försättsblad).

Figur 1. Figuren illustrerar Heins teori om lärande på museum (s.23) som innefattar upplevelsebaserat lärande där deltagarna är aktivt engagerade i den lärande processen.

Besökare uppmanas att ställa frågor och även har tillfälle att bilda en uppfattning kring olika former av museimateriel. Detta menar Hein (1998 s.31) är ett exempel på att lärande infaller då eleverna är aktivt engagerade i en process som har en meningsfull och kunskapsinhämtande struktur (B) och är då raka motsatsen till att passivt mottaga information (A). Här (B) skapar eleverna själva mening och ny kunskap utifrån interaktion med det materiel som presenteras.

Konstruktivistiskt lärande fostrar enligt Hein eleverna (1998 s. 31) till kritiskt tänkande och skapar självständiga samt motiverade elever. Teorin om lärande bestämmer fokus för utövarens uppmärksamhet. Hein (ibid.) skriver vidare att flertalet museum idag inkluderar upplevelsebaserat lärande (eng. discovery learning) i sin utläring, och detta har blivit synonymt för all form av lärande som kräver aktivt deltagande av eleven².

2.3. Vad är museipedagogik?

Cassel (2001 s.8) talar om sin definition av museipedagogik som ”yrkesmässigt visande av utställningar” och det är den definitionen som jag avser i denna uppsats. Vidare diskuterar Cassel (ibid. s.27-28) uppdraget som en verksam museipedagog har och menar att det bland annat är att vara ”ett av museets ansikten utåt” och att arbeta utifrån de riktlinjer som finns för den museipedagogiska verksamheten. Cassel (ibid. s.31) talar om att en museipedagogs arbete ofta innebär att visa utställningar och menar att det då mycket handlar om ett ”översättningsarbete”, att positionera sig som en länk mellan museibesökare och utställningen som visas, att få fram utställningens budskap och förmedla kunskap om specifika föremål på ett lättbegripligt sätt. Cassel (ibid. s. 64-67) talar om en ”skådespelande kvalitet” i en museipedagogs arbete under visningar som

² Flertalet vetenskaps - och ungdomsmuseum i USA och Kanada har idag ett utrymme kallat ett upptäckarrum utrustat med materiel av alla sorter som besökare kan utforska och undersöka under vägledning av museipersonal. Hein (1998 s.31).

inbegriper ett varierande röstläge under framförandet och det egna kroppsspråket med olika gester och ansiktsuttryck. Vidare talar Cassel (ibid. s.73) om visningens rytm och nämner paus som ett viktigt redskap och menar att sådana avbrott under visningen underlättar och förstärker kunskapsinläring för besökaren.

Cassel (2001 s.77-78) påpekar likheter mellan en museipedagogs och en skådespelares arbete och menar att det museipedagogiska arbetet kan beskrivas som ett "framträdande". Båda möter en publik där de förväntas leverera ett innehåll. Museivisningen kan vara av föreställningskaraktär där samspel med besökarna är av yttersta vikt för att locka in dessa samt skapa en nyfikenhet för det som ska visas och berättas om.

Cassel (2001. s.144-145) talar om "dramatiserad inläring" med bland annat rollspel³ och tidsresor som verktyg. Under en tidsresa kan besökare förflyttas i tiden genom att klä ut sig och utföra karakteristiska aktiviteter för den tid de förflyttats till. Under ett rollspel hamnar fokus på museibesökarnas roller och deras samspel med varandra. Cassel (ibid. s.148) talar även om ett tredje alternativ, dramatiserade visningar, där hela visningen är av rollspelande karaktär med utklädda personer i roll som balanserar sin förmedlande kunskapsroll med underhållning⁴.

2.4. Vad är konstpedagogik?

Läraryrket (1996) definierar konstpedagogik som "ett begrepp som kan hänföras till bildning, uppfostran och undervisning och avser både historiska och rådande konstuppfattningar" (s.316). Mårtensson (2008 s.7) beskriver konstpedagogiken som ett lärande där individens upplevelser av konsten får vara utgångspunkten för en undersökning där alla bidrar med sina tankar och reflektioner.

Pringle i Gävle Konstcentrum (2008) talar om Whitechapel Gallery i London som i likhet med andra konstinstitutioner har anammat en pedagogisk arbetsform där besökare betraktas som "aktiva och kreativa meningsskapare, snarare än passiva mottagare av institutionens budskap" (s. 26). Vidare menar Pringle i Gävle Konstcentrum (ibid. s.27) att konstpedagogiska metoder såsom att lära sig om konst genom kreativt arbete, analys, reflektion och experiment mm ger besökare en förbättrad inlärningsprocess då de diskussioner som förs mellan konstpedagogen och deltagarna i samband med praktiskt arbete producerar kunskap och på sikt lärande.

---

³ Rollspel, ett spel med pedagogiskt, terapeutiskt eller teatermässigt syfte. Pedagogiska rollspel kan fungera som metod då kunskap om ett specifikt ämne vill nås. Pedagogisk uppslagsbok (1996 s.511-512).

⁴ En kombination av kunskapsöverföring och underhållning kallas ibland infotainment och är en sammansättning av de engelska orden *information* och *entertainment*. Cassel (2001 s.76).

2.5. Vad är dramapedagogik?

Ordet drama kan spåras till det grekiska ordet *draó* vars betydelse var *att handla*. Ordet pedagogik härleds till grekiskans *paidagogike* och betyder enligt Lärarförbundet (1996) ”tillvägagångssätt som praktiseras i fostran och bildning” (s.451). Slår du upp ordet dramapedagogik hänvisar Lärarförbundet (ibid.) du till ordet pedagogiskt drama där det förklaras som ”pedagogiskt drama (dramaundervisning) innebär ett arbete i grupp med låtsad (fiktiv) handling och med pedagogiska mål, där tyngdpunkten ligger antingen på elevens egna resurser, på budskapet eller på mottagaren (ett multimedialt språk med individerna som basmedier)” (s. 470).

Dramapedagogik är ”upplevelsens pedagogik” där hela människan är med i den lärande processen. Detta menar Grünbaum och Lepp (2005 s.59) och betonar vidare dramapedagogikens kärna och tonvikt på gruppens betydelse, dess etablering, processer, upplevelser samt reflektioner. Lepp (1998) definierar drama och dess fyra beståndsdelar som ”ett pedagogiskt ledarskap, en grupp i samspel, en fiktiv skapande handling och pedagogiska mål” (s.76). Vidare hänvisar Lepp (ibid. s.55) till seminariet som hölls i Storvik 1977 där dramapedagoger inom Svenska Teaterförbundet enades om att drama bland annat är:

- En konstnärlig och pedagogisk konstform.
- Att genom upplevelser och bearbetning nå kunskap.
- Ett skapande lagarbete där arbetet är viktigare än resultatet.

Dramapedagogik kan bidra till att träna det symboliska tänkandet, utveckla den egna uttrycksförmågan och självkänslan genom kreativa, skapande arbeten i grupp. Detta menar Grünbaum (2009 s.10) och skriver vidare att dramaverksamhet dessutom kan skapa en förmåga för individen att förstå andra människors perspektiv genom användandet av rolltagning i olika sammanhang.

2.6 Vad är dramapedagogikens kärna?

Dramapedagogiken är svävande och bred i denna fråga, således har det varit ytterst begränsande för mig att hitta tydliga svar och definitioner gällande dramapedagogikens centrala delar. Nedan följer de definitioner jag har hittat och valt att använda mig av som utgångspunkt i denna uppsats.

”Dramapedagogik kännetecknas av processinriktade undervisningsformer (...) där deltagarna i icke-verbala och verbala handlingar agerar tillsammans och ger känslor och tankar kroppslig form.”

Grünbaum (2009 s. 40)

Grünbaum (2009 s.33-39) menar att själva kärnan med undervisning i drama består av att växla roller mellan fiktion och verklighet. Detta leder då eleven vidare till reflektion av dessa olika perspektiv genom sin rolltagning. Grünbaum (ibid.) talar vidare om rolltagning som en sammanbindande länk inom dramapedagogiken där två syften samexisterar; att som deltagare vara i en rolltagande upplevelse samt att senare kunna beskriva den rolltagande upplevelsen. Grünbaum (ibid. s. 69-79) talar om rolltagning som självklar medelpunkt inom dramapedagogiken med rollspel som dels kan presenteras för deltagarna och dels utarbetas av deltagarna själva för att sedan spelas upp, lärare i roll där ledaren går i roll och även kan byta roll under spelets gång, samt drama där deltagare får kollektiva roller och agerar som en grupp. Vidare påtalar Grünbaum (ibid. s.67-79) rundan i början och/eller i slutet av dramapasset som en portal till reflekterande samtal där deltagarna får tillfälle att dela med sig av tankar och upplevelser.

Holmgren-Lind i Österlind (2011. s. 95) är av liknande åsikt och talar om de hjälpmedel som finns i den dramapedagoiska verktygslådan; att genom användningen av förstärkande metoder såsom den egna rösten och kroppen få med ”känsla” och en nerv i sitt ledarskap samt att använda berättande i kombination med metoden lärare i roll.

I samma anda talar Bolton (2008 s. 137-138) om *gestaltning* som en central del av dramapedagogiken och menar att detta ger deltagaren ”ett särskilt tillstånd av medvetande” (s.137). Vidare argumenterar Bolton (ibid. s. 79-81) för att det är just i gestaltningen som ämnena drama och teater möts på en gemensam plattform, och lyfter särskilt fram orden *som om*, vilka kan få deltagaren att uppleva den gestaltade situationen *som om* det vore på riktigt. Sternudd (2000 s.109) lyfter i sin avhandling fram *agering* som dramapedagogikens kärna och menar vidare att det undersökande som deltagarna får göra genom att agera i fiktiva situationer bidrar till ökad förmåga att möta och bearbeta olika situationer som kan uppstå i verkligheten.

Kärnan inom dramapedagogiken beskrivs vara elementen rolltagning (i detta inbegriper jag även agering och gestaltning), berättande och röst samt reflektion. Därför blir dessa hjälpmedel bärande i min uppsats.

3.0 Förmedlande hjälpmedel

Verktygen rolltagning, reflektion samt berättande och röst är starkt kopplade till dramapedagogiken och är därför högst relevanta i denna studie för att söka efter olika pedagogernas tankar och erfarenheter i det förmedlande arbetet inom museiverksamhet. Med hänsyn av att det är dramapedagogiska relevanta teman samt pga min egen förförståelse har jag valt att fokusera på dessa utvalda verktyg i denna undersökning.

3.1 Vad är berättande?

Läraryrket (1996) definierar berättande som en ”undervisningsmetod, metod för främst mindre barn från lågstadiet och nedåt. Metoden bygger på en muntlig och berättande (gärna spännande) framställning i stället för en beskrivande” (s. 68-69). Lindvåg (ibid. sid. 136-137) talar om muntligt berättande och skriver om Elsa Olenius⁵ och hur hen⁶ använde sig av dramatiska uttrycksmedel i och med sitt muntliga berättande under sina sagostunder för barn såsom härmande av olika röster. Ärnström (2013 s. 8-11) talar vidare om berättande som ett lärande redskap och menar att just muntligt berättande kan användas inom fyra områden:

- Gruppriktat arbete där berättande som metod kan skapa gemenskap och i sin tur generera ett lustfyllt arbetsklimat.
- Språkinriktat arbete där berättande inkorporerat med läsning och lyssning av skönlitterära texter kan kombineras med deltagares skrivande av egna berättelser.
- Lärandeinriktat arbete där berättelser kan bidra till att skapa motivation för lärandeinnehållet som presenteras samt ge tillfälle för elevernas egna funderingar som i sig kan frambringa ny kunskap.
- Minnesinriktat arbete där berättande kan förstärka undervisningen och ge elever en form av metaforisk galge där de kan *hänga upp* lärandeinnehållet i sin minnesbank för att sedan göra egna kunskapande kopplingar.

---

⁵ Elsa Olenius beskrivs som den främsta pionjären inom det öppna utåtriktade barnbiblioteket. Olenius införde även skapande dramatik (eng. creative dramatics) i Norden efter en vistelse i USA 1947. Lindvåg (1988 s. 27, 53).

⁶ *Hen* är ett svenskt k för könsneutralt personligt pronomen som kan användas på samma sätt som de könsspecifika pronomenen han och hon.

3.2. Vad är reflektion?

”Förmågan att analysera och reflektera är viktigt både för att eleven ska fördjupa sin kunskap och i kommunikationen med andra presentera den erövrade kunskapen.”

Sternudd (2000 s.18)

Blomqvist (2006) definierar ordet reflektion som ”(...) betraktelse, eftersinnande, besinning, eftertanke, övervägande” (s.655). Grünbaum (2009 s. 69) skriver om rundan i början och i slutet av ett dramapass där delande av tankar och upplevelser ger deltagarna en möjlighet till reflektion.

Schön (2007 s.39-40) talar om den *reflektiva praktiken* och menar att denna bland annat ”reflekterar över sin kunskap-i-praktik”, där funderingar och tankar kring det egna arbetet inom läraryrket kan bidra till ökad förståelse och utveckling av det praktiska arbetet. Vidare argumenterar Schön (ibid.) om vikten av reflektion även under det praktiska arbete, medan du utför dina handlingar. Neelands (2006 s.17) är av liknande åsikt och talar om att regelbundet granska sin praktik, att utveckla ett livslångt förhållande med pågående reflektion under det praktiska arbetet för att på så sätt nå självinsikt. Neelands (ibid.) beskriver just detta som att vara en *reflekterande praktiker* (eng. reflective practitioner).

3.3 Lärare i roll och ”leva sig in i” - drama

Bolton (2008) citerar Heathcote som anser att ”drama ska handla om meningsindikerande, meningssökande, meningsskapande och meningsfinnande, alltid anpassat efter hur pass redo eleverna är att arbeta på djupet” (s. 233). Ett verktyg som Dorothy Heathcote⁷ använde sig av i helklass, lärare i roll, bygger på ett kollektivt perspektiv med fokus på ett gemensamt problem som måste lösas där ledaren kan gå ur sin roll för att få eleverna att reflektera samt gräva djupare i det som gemensamt skapas. Detta skriver Bolton (2008 s. 242-243) och poängterar vidare vikten av att läraren som använder sig av detta verktyg måste känna in både de behov som finns hos varje individ samt stämningen i gruppen.

---

⁷ Dorothy Heathcote (1926-2011), en av Englands mest berömda pedagoger som använde dramaarbete för att införa holistiskt lärande i skolan och utvecklade bland annat tekniker såsom expertens mantel och lärare i roll inom dramaverksamhet. Wagner (1993 s.19- 20)

Wagner (1993 s.47) talar om Heathcote och hans tankar om att det inte finns någon riktig "utgångspunkt" när en⁸ använder drama som undervisningsmetod, att en måste börja där en är och "lirka sig in". Ledaren måste bland annat ta hänsyn till hurdan gruppen är och var den befinner sig samt lärandeinnehållet en vill förmedla. Vidare skriver Wagner (ibid. s. 163) om en av Heathcotes lärande tekniker, att "undervisa utifrån en roll" som kan engagera deltagarna i och med sin interagerande funktion. Denna teknik kan även tillåta en djupdykning i den egna subjektiva känslan hos deltagarna i under spelets gång och generera reflektion i dess sammanhang.

Heathcotes fokus i dramaarbete handlar om samspel mellan gruppdeltagarna där dessa ska försöka samsas och gemensamt lösa en specifik situation. Denna ansats menar Bolton (2008 s.235) ger deltagarna tid att stanna i detta tillstånd tillräckligt länge för att på så sätt kunna undersöka och få bättre förståelse genom sin upplevelse och menar att en viktig beståndsdel i dramat och dessa är sammanhang är ett händelseförlopp som vävs ihop med spänd förväntan som kan bestå av en motsättning, konflikt eller liknande. Vidare menar Bolton (ibid. s. 237) att "leva sig in i" - drama är en form av styrd aktivitet där deltagare agerar spontant utifrån en specifik given situation.

3.4 Begreppsförklaring av orden förmedla och förmedling

Axelsson (2003) förklarar ordet förmedla som att "(försöka) överföra genom att fungera som förbindande länk särsk. med avs. på information" (s.334). Blomqvist (1992 s.247) skriver bland annat att ordet betyder att vara mellanhand, vidarebefordra, framföra; bibringa (kunskaper) samt tjäna som mellanled. Pedagogisk uppslagsbok (1996 s.647) listar ordet undervisning och berättar att det betyder "förmedlande av kunskaper". Undervisning är i denna uppsats synonymt med förmedlande och förmedling.

3.5 Sammanfattning

Muséet beskrivs ofta som *samhällets minne*. Museernas roll i folkbildningen (1989 s. 1-8) påtalar vikten av aktiviteter för museibesökare såsom arbete i verkstad och dramainläring som betydelsefulla inslag som kan bidra till "kunskapshöjande upplevelser" under besöket. Lärande på museum är i denna uppsats synonymt med undervisning. Hein (1998 s. 31) talar om upplevelsebaserat lärande (eng. discovery learning.), där deltagaren genom att aktiveras och få interagera med personal samt föremål under museibesöket, bidrar till inhämtandet av kunskap.

---

⁸ Ordet `en` är ett könsneutralt pronomen som kan användas istället för det mer herrklingande pronomet `man`.

Cassel (2001 s.8) definierar museipedagogik som ”yrkesmässigt visande av utställningar”. Cassel (ibid s.77-78) påpekar likheter mellan en museipedagogs och en skådespelares arbete och menar att det museipedagogiska arbetet kan beskrivas som ett ”framträdande”. Vidare menar Cassel (ibid. s.27-28) att uppdraget som en verksam museipedagog har är att vara ”ett av museets ansikten utåt”.

Pringle i Gävle Konstcentrum (2008 s.27) menar att konstpedagogiska metoder såsom att lära sig om konst genom kreativt arbete, analys, reflektion och experiment mm ger besökare en förbättrad inlärningsprocess och att de diskussioner som förs mellan konstpedagogen och deltagarna i samband med praktiskt arbete på sikt producerar både kunskap och lärande.

Grünbaum och Lepp (2005 s.59) beskriver dramapedagogik som ”upplevelsens pedagogik”. Lepp (1998 s.55) definierar dramapedagogik utifrån seminariet som hölls i Storvik 1977 som en konstnärlig och pedagogisk konstform, att genom upplevelser och bearbetning nå kunskap samt som ett skapande lagarbete med fokus på arbetet snarare än det färdiga resultatet. Grünbaum (2009 s. 33-39) talar om rolltagning som pedagog samt deltagare och reflektion som dramapedagogikens kärna. Bolton (2008 s. 137-138) beskriver gestaltning som grunden i dramapedagogiken. Sternudd (2000 s.109) talar om agering som bärande element i dramaundervisning. De förmedlande hjälpmedel som beskrivs i denna uppsats är berättande och röst, rolltagning som deltagare och pedagog samt reflektion. På grund av min förförståelse av att vara verksam inom museiverksamhet blir de hjälpmedel jag tagit upp i denna bakgrund bärande i denna uppsats och kommer även att tjäna som mina analysverktyg i uppsatsens analys-, resultat- och diskussionsdel.

4. Tidigare forskning om förmedlande arbete inom museiverksamhet

Forskningen inom detta område är ytterst begränsad, och av de studier som finns tillgängliga fokuserar dessa på museibesökare som får ta del av olika hjälpmedel under det förmedlande tillfället. Av de studier som finns inom detta område har många sitt ursprung i England och fokuserar på barnbesökarens upplevelser av att komma i kontakt med museipersonal i roll under sitt museibesök. Jackson och Leahy (2005 s.304-305) beskriver skolbarns upplevelser av möte med museiteater genom person i roll som lärande metod och talar vidare om komplikationer som uppstod gällande teaterns roll inom just detta lärande museisammanhang.

En av dessa komplikationer som beskrivs är gränsen mellan fiktion och fakta som för barnbesökarna blev svår att urskilja. Många informanter upplevde att det de varit med om under sitt besök och genom sin kontakt med personal i roll var "på riktigt" och därför "sant". Vidare skriver Jackson och Leahy (ibid. s.312-322) att de barn som kom i kontakt med person i roll upplevde mötet som äkta och fick på så sätt en relation till förmedlaren som gjorde att besöket fanns kvar i minnet även flera månader efter besöket. Enligt studiens resultat kan rolltagning som förmedlande metod på museum ge en förhöjning av lärande om det samspekar och är integrerat med museets ordinarie utställningar och samlingar.

The key context of drama and theatre in museums is commenting on the museum objects and collections through creative drama. Use of creative drama in museums can serve many important functions, such as, increase empathy, create learning opportunities, supply aesthetic education, and provide entertainment. (s.171)⁹

Detta menar Okvuran (2012) i sin studie med syfte att studera undervisning på museum i Turkiet med fokus på skapande dramatik och dess användning som metod för museibildning samt belyser fördelar med att sammanföra skapande dramatik och museum. Vidare menar Okvuran (ibid.) att: "This can be an interdisciplinary field where the techniques of drama, general educational methods, and explicit techniques used in museum education can be combined to provide a richer and more developed museum educational experience" (s.171).

Denna undersökning redogör för muséet som ett bildande organ som med hjälp av drama och teater kan skapa förståelse hos besökaren. I studien framkommer att skapande dramatik har varit medelpunkten av museibildande och lärande aktiviteter i Ankara sedan 1995, och att den skapande dramatik som används inom museiverksamhet i Turkiet i nuläget är; uppvärmningsövningar dramatekniker samt improvisation och rolltagning. Okvuran (ibid. s.171) betonar dock att anställning av pedagoger med utbildning inom både skapande dramatik och museibildning krävs för att detta ska bli ett permanent inslag inom museiverksamhet i Turkiet.

Forskning inom detta område är begränsad och är i Sverige minimal. En av de få svenska studier som behandlar förmedlande arbete inom museiverksamhet, relevant för min studie, är Axelsson (2006 s.11-12) vars avhandling syftar till att på ett övergripande plan belysa, analysera och diskutera

---

⁹ Skillnaden mellan drama och teater och är att "teater handlar om kommunikation mellan skådespelare och en publik, drama handlar om deltagarnas upplevelser". Grünbaum och Lepp (2005 s.49).

historieförmedling i samhället genom att ta del av hur historier om migration och kulturmöten förmedlas i två kringresande museiutställningar. Axelsson (ibid. s.273- 274) diskuterar i sitt resultat att det under det historieförmedlande tillfället på museiutställningen *Afrikafararna* gjordes ett positivt urval av händelser och personöden med liten plats för konflikter och svårigheter med bland annat museipedagogers rolltagning som migranter, berättande och hjälpmedel i utställningen såsom foton, text och bildskyltar samt utställningsföremål.

Vidare visar Axelssons (2006 s. 277) intervjuer med eleverna som tagit del av utställningen *Afrikafararna* tydligt hur museets förmedling betraktades som "den rätta." Under det historieförmedlande tillfället på museiutställningen *Kongospår* fanns bland annat hjälpmedel såsom föremål samt ett flertal föreläsningar, seminarier och aktivitetskapande hos besökare som gav möjlighet till interaktion med utställningens tema. Vidare talar Axelsson (ibid. s. 276) om att intervjuer med besökarna i *Kongospår* visar att de elever och lärare som var mottagare av utställningen hade behövt mer tid och utrymme för att diskutera museiförmedlingen och utställningens berättelse.

5. Problemformulering

I egenskap av att tidigare ha arbetat som guide inom museiverksamhet och numera yrkesverksam dramapedagog är jag speciellt intresserad av pedagogers tankar och erfarenheter av att vara den förmedlande länken mellan besökare och museiföremål, samt deras arbetssätt under denna förmedling. Det jag vill sätta fingret på i denna undersökning är om det är något som särskiljer en dramapedagogs arbetssätt och tankar om sitt arbete på museum från pedagoger som är verksamma på museum men har andra yrkesingångar? Kan dramapedagogiken tillföra något inom förmedlande arbete inom museiverksamhet, och i så fall vad?

Jag vill beskriva och förstå en dramapedagogs, en museipedagogs samt en konstpedagogs tankar och reflektioner kring sin förmedlande roll samt arbetsmetoder inom museiverksamhet. Finns det skillnader i dessa olika pedagogers upplevelser och tankar kring det förmedlande arbetet samt de arbetssätt som de använder när de är den förmedlande länken mellan besökare och museiföremål? Vilka är i så fall dessa uttalade skillnader?

Uppsatsen skulle kunna bidra till att kasta ljus över hur pedagoger beskriver och tänker om sitt förmedlande arbete och sin förmedlande roll inom museiverksamhet i möte med besökare.

Framförallt skulle studien kunna bidra till att synliggöra den dramapedagogiska potentialen som jag menar finns inom förmedlande arbete inom museiverksamhet.

Pedagogernas tankar om det egna förmedlande arbetet är viktiga i denna undersökning då jag vill fånga deras individuella erfarenheter och upplevelser i arbetet gällande historieförmedling, samt just de förmedlande hjälpmedel som används under mötet med besökare. Samtidigt finns det en lucka då svensk forskning på detta område är i stort sett obefintlig, och det tomrummet vill jag försöka fylla genom att beskriva olika pedagogers förmedlande arbete inom museiverksamhet i Sverige och försöka hitta beröringspunkter mellan nu existerande forskning inom dramapedagogik samt museiverksamhet och olika pedagogers praktiska förmedlande arbete inom museiverksamhet.

6. Syfte

Syftet med denna uppsats är att beskriva och förstå en dramapedagogs, en museipedagogs och en konstpedagogs tankar och reflektioner kring att vara den förmedlande länken mellan museiföremål och besökare, samt pedagogernas arbetsmetoder under sitt förmedlande arbete.

7. Frågeställningar

- 1 a. Hur beskriver och förstår de olika pedagogerna berättande och röst i det förmedlande arbetet?
- b. Hur beskriver och förstår de olika pedagogerna rolltagning i det förmedlande arbetet?
- c. Hur beskriver och förstår de olika pedagogerna reflektion i det förmedlande arbetet?
- d. Benämner pedagogerna de förmedlande arbetsmetoderna som dramapedagogiska?

8. Metod

Detta är en kvalitativ studie som syftar till att beskriva pedagogers tankar och erfarenheter av sitt förmedlande arbete inom museiverksamhet. Intervju med en dramapedagog, en museipedagog samt en konstpedagog verksamma inom museiverksamhet ligger till grund för denna undersökning.

8.1. Intervju

Genom att försöka fånga dessa pedagogers tankar och upplevelser av sitt förmedlande arbete hoppades jag kunna fånga upp nyanseringar och mångfald inom museet som arbetsplats samt att se om pedagoger med olika yrkesingångar upplever liknande aspekter av sin förmedlande roll samt arbetsmetoder inom museiverksamhet. Enligt Dalen (2008 s. 9) är den kvalitativa intervjun lämpad för att ge insikt om den intervjuades syn och perspektiv gällande detta.

Brinkmann och Kvale (2009 s. 18) menar att ”en intervju är ett utbyte av åsikter mellan två personer som samtalar om ett tema av ömsesidigt intresse”. För att få tillgång till pedagogernas tankar och erfarenheter av sin roll som förmedlande länk mellan museiföremål och besökare, kunde jag med hjälp av intervju som metod undersöka just detta genom att lyssna till pedagogernas upplevelser genom samtal. Jag ville försöka förstå varje pedagogs perspektiv vad gäller det förmedlande arbetet inom museiverksamhet. Brinkmann och Kvale (ibid. s. 39) menar att syftet med intervju är att förstå den intervjuades eget perspektiv kring det valda ämnet och talar vidare om forskningsintervjun som en aktiv process där intervjuperson och intervjuare ”producerar kunskap” under sitt samtal. Jag var nyfiken på dessa pedagogers tankar och beskrivningar av sitt förmedlande arbete inom sin vardagliga verksamhet. Brinkmann och Kvale (ibid. s. 44) påtalar att den kvalitativa intervjun har en unik möjlighet att komma åt och beskriva just detta.

Trost (2010 s.43-57) talar om att intervjun bland annat går ut på att förstå hur den intervjuade tänker och känner och menar vidare att intervjuaren alltid är nyfiken på hur den intervjuade ser på sin egen verklighet och att viktiga grundpelare som intervjuare är att lyssna och ställa frågor samt avhålla sig från att ifrågasätta informantens uttalanden. Jag använde mig av ljudupptagning under intervjun så att jag kunde fokusera på informanten och ge min fulla uppmärksamhet. Trost (ibid. s. 74) nämner tillämpning av ljudupptagning under intervju som en fördel då detta ger forskaren möjlighet till återupprepning av samtalet och tillfälle att lyssna på nyanseringar, betoningar och formuleringar av informanten som annars skulle gå en förbi.

8.2. Urval

I mitt sökande av informanter till studien via sökportalen Google fann jag pedagoger verksamma inom museiverksamhet varav en konstpedagog/museipedagog, en museipedagog samt en dramapedagog. Då jag redan var begränsad gällande mitt val av ämnesområde för denna studie, var mitt enda kriterium i

sökandet efter informanter att dessa skulle vara yrkesverksamma pedagoger med praktiskt förmedlande arbete inom museiverksamhet. I denna studie har jag valt att titulera konstpedagogen/museipedagogen som enbart konstpedagogen för att förtydliga pedagogernas individualitet och underlätta läsningen i resultatdelen där citat från respektive pedagog presenteras. Dessa pedagoger arbetar på olika museum i olika regioner varav en av informanterna är en bekant medan de två andra är nya bekantskaper. Nedan följer en kort presentation av de pedagoger som deltagit i denna undersökning:

- Dramapedagogen har bakgrund inom amatörteater och är utbildad på Västerbergs Folkhögskola. Hen arbetar som dramapedagog inom museiverksamhet med inriktning pedagogik, besöksverksamhet med visningar, utställningsproduktioner, arbete mot skolor genom skapande skola samt är delaktig i muséets sommaraktiviteter.
- Museipedagogen har bakgrund inom förskoleverksamhet och är utbildad genom kurser i pedagogik, interkulturell kommunikation och etnologi på universitet. Hen arbetar som museipedagog inom museiverksamhet med inriktning pedagogik, besöksverksamhet med visningar riktade mot både skol- och vuxengrupper, utställningsproduktioner samt utställningsmanus.
- Konstpedagogen har bakgrund inom amatörteater och är utbildad genom kurs i konstpedagogik på universitet. Hen arbetar som konst- och museipedagog inom museiverksamhet med inriktning pedagogik, besöksverksamhet med visningar för barn- och vuxengrupper, grafisk verkstad, samtida konst, arbete mot skolor genom skapande skola, utställningsproduktioner samt arbetar även som frilansande kulturutövare.

8.3. Kritisk granskning av metoden

Metoden intervju har till skillnad från en fri dialog mellan jämlika parter en ”asymmetrisk maktrelation” mellan undersökningsspersonen och den som intervjuar, då denna bland annat definierar och inleder intervjusituationen och oftast är den som är drivande med frågor under samtalet. Detta menar Brinkmann och Kvale (2009 s. 48) och påtalar vikten av att hantera denna maktrelation på ett ansvarsfullt sätt.

Trost (2010 s. 75) talar om hinder gällande användandet av ljudupptagning under intervju och nämner den tidsaspekt som lyssnandet av inspelningarna medför, om forskaren exempelvis vill leta rätt på en

detalj eller fras. Att transkribera tar även det en hel del tid i anspråk, och detaljer såsom ansiktsuttryck och gester går förlorade vid inspelning. Min egen förförståelse för det som jag ska studera är stor då jag själv har en fem-årig bakgrund som guide inom museiverksamhet. Detta kan vara till stor nytta för mig under denna studie, men det finns även fallgropar som bör nämnas. Dalen (2008 s. 12) menar att om denna förbindelse mellan undersökningsområde och forskare existerar, krävs det av denna en medvetenhet gällande detta för att på så sätt kunna distansera sig till det som studeras. Likväl kan den egna involveringen i ämnet som det forskas om påverka forskarens tolkningar. Dalen (ibid. s. 17-18) påpekar vidare vikten av att hitta den rätta balansen mellan närhet och distans till informanten under intervjuprocessen för att på så sätt inte hamna på alltför kamratlig nivå med informanten.

8.4. Tillvägagångssätt och analysmetod

Via sökmotorn *Google* sökte jag efter lämpliga pedagoger att delta i denna undersökning genom att skriva in olika museer och där se vilka pedagoger som var ansvariga för praktiskt förmedlande arbete såsom besöksvisningar och utställningar etc. De berörda pedagogerna tillfrågades om deltagande i studien via mail där jag även redogjorde för studiens syfte, den datainsamlingsmetod jag önskade genomföra, intervjuens tidsåtgång samt förfrågan om informanternas samtycke till ljudinspelning under intervjun. Alla informanter samtyckte till inspelning. Jag ville spela in intervjuerna för att på så sätt kunna återge informanternas uttalanden så korrekt som möjligt.

Intervjuer på ca en timme med respektive pedagog bokades in och genomfördes på deras respektive arbetsplats. Informanterna intervjuades i följande ordning; museipedagogen, dramapedagogen och konstpedagogen. Anledningen till att ha enskilda intervjuer med pedagogerna var för att få fram individuella utsagor och upplevelser från pedagogerna. Jag började varje intervjutillfälle med att berätta upplägget för intervjun samt vilka frågor vi skulle behandla under vårt möte. Jag började med att låta informanterna svara på inledande frågor såsom deras nuvarande anställning, arbetsuppgifter, utbildning samt erfarenhetsbakgrund. Efter intervjuerna skedde transkribering följt av tematisering, analys och tolkning av det empiriska materialet. Forskningsfrågorna har strukturerat min analys. Min analys blir således en innehållsanalys där jag har undersökt innehållet som framkommit i mina intervjuer med pedagogerna.

8.5. Forskningsetiska överväganden

Dalen (2008 s. 21-26) menar att en bör vidta etiska åtaganden under en studies genomförande och refererar till Vetenskapsrådet och deras riktlinjer vad gäller forskningsetik. De riktlinjer jag använt mig av i denna studie är krav på samtycke, krav på att bli informerad, och krav på konfidentialitet. Min strävan är att alla uppgifter i undersökningen behandlas på ett sådant sätt att enskilda människor inte kan identifieras av utomstående då resultatet av studien presenteras. Jag har beslutat att behålla yrkestitlarna på de pedagoger jag har intervjuat i de citat som presenteras i resultatdelen. Detta för att på så sätt underlätta för läsaren att se vad respektive pedagog har för tankar om sitt förmedlande arbete.

9. Resultatredovisning

9.1. Analys

Jag påbörjade min analys med att läsa igenom det transkriberade materialet, intervju för intervju för att på så sätt undersöka innehållet i informanternas uttalanden. Jag gjorde sedan ett urval av citat från pedagogerna utifrån mina specifika frågeställningar och presenterar mitt resultat utifrån fyra analysverktyg: berättande och röst, att undervisa utifrån en roll, deltagare i roll samt reflektion.

Dessa verktyg presenteras under olika rubriker i detta avsnitt för att tydliggöra pedagogernas beskrivningar om vardera förmedlande hjälpmedel samt ställa informanternas utsagor och beskrivningar i jämförelse till varandra. Jag har i denna presentation av intervjuernas resultat valt att utgå från dramapedagogens tankar, erfarenheter samt uttalade syfte med sin verksamhet och ställer hens utsagor mot konst- och museipedagogens utsagor.

9.2. Resultat

För att få en korrekt överblick av materialet har jag i resultatdelen skapat rubriker utifrån olika arbetsmetoder i det förmedlande arbetet inom museiverksamhet för att lättare kunna redogöra för pedagogernas egna beskrivningar av dessa hjälpmedel som framkommit under mina intervjuer. Pedagogernas citat finns med, och jag har valt att presentera den pedagog som har uttalat vad i direkt anslutning till citaten som presenteras då jag menar att det kan vara av vikt att se hur de olika pedagogerna väljer att uttrycka sina tankar om sitt förmedlande arbete inom museiverksamhet. Min

strävan har varit att i så stor utsträckning som möjligt ge alla pedagoger likvärdigt utrymme gällande utsagor i urval från respektive intervju.

9.3. Förmedlande arbete och hjälpmedel inom museiverksamhet

Fyra rubriker vad gäller förmedlande strategier i det förmedlande arbetet inom museiverksamhet presenteras nedan. Dessa är: berättande och röst, rolltagning för pedagog och deltagare samt reflektion. En presentation av informanternas tankar och upplevelser gällande användandet av dessa metoder i sitt förmedlande arbete beskrivs under passande rubriker där dramapedagogens utsagor ställs jämte musei- och konstpedagogens utsagor.

9.4. Berättande & Röst

Dramapedagogen upplever berättande inom sitt förmedlande arbete som en metod som ger tillfälle att *möta* museibesökarna och menar att berättande i sig ”stimulerar” och tilltalar besökarnas egen fantasi.

Vissa gånger när det är berättande (...) då vill jag ju ge besökarna berättelsen för att det är ju först när det blir stilla omkring en som jag tror att man kan se den där berättelsen i sitt huvud på sitt eget vis.

Dramapedagogen upplever de förmedlande metoderna berättande och att vara i roll som att ”göra ihop”. Hen menar att kombinationen av dessa två ”funkar med varandra på allra bästa sätt” och bidrar till att ”locka in” museibesökarna. Vidare beskriver dramapedagogen metoden berättande som *dramapedagogisk*. ”Vad är dramapedagogik? (...) för mig är det att bjuda in, och då tycker ju jag att berättande är att bjuda in.” Konstpedagogen upplever i sin tur berättande och röst som viktiga ingredienser gällande förmedling under museivisningar och hen menar att det är viktigt att få med *sociala historierna* för att på så sätt ge museibesökarna tillfälle att lättare kunna knyta an till det som förmedlas.

För mig räcker det inte riktigt att bara ha föremålen, här står ett skrin (...). Utan jag vill ha en historia. Vad har den varit till för? Vilka människor har använt det här? Och den här tavlan, vad är det för historia kring den? Om jag kan hitta de historierna så är det alltid guldets liksom.

Konstpedagogen berättar vidare under intervjutillfället att ”det bygger så mycket...för mig är det det att det goda berättandet är min bästa vän (...) för jag känner att jag är mer berättare än vad jag är nånting annat.” Vidare menar konstpedagogen att berättande som metod ger en möjlighet att ”koppla ihop nutid och historia” och på så sätt ”försöka hitta de här mötena”. Konstpedagogen menar att denna koppling kan hjälpa besökare till insikt om ”att det inte var så stora skillnader egentligen (...) det är egentligen bara allt runtomkring oss som har förändrats, vi är fortfarande densamma. Man får en känsla för det som har varit också genom sig själv.”

Konstpedagogen upplever att ”berättande och drama (...) det går ju ihop” i det förmedlande arbetet. Museipedagogen i sin tur upplever rösten som en metod att använda sig av under förmedlingstillfället för att på så sätt kunna påverka besöksgrupper och dess fokus och berättar under intervjun att hen gärna leker mycket med röst. ”Jag brukar försöka prata ganska tyst så ofta det går, få ner ljudnivån omkring. Jag tycker att folk i största allmänhet pratar för högt och för fort. Jag försöker dra ner på det där tempot.”

9.5. Att undervisa utifrån en roll

I intervju med dramapedagogen talar denna om att ”levandegöra historia” genom rolltagning under en museivisning och ger exempel på hur en sådan visning kan utformas genom att använda tillfälliga visningar på museet i kombination med att låta besökare möta utklädd person i roll.

Dramapedagogen berättar vidare om en av sina idéer gällande rolltagning under visningar och den ”lust” det ger att arbeta med just denna metod genom användningen av motsatserna stillhet och rörelse.

Då hade jag precis sett 'En natt på museet', och då tänkte jag så här... då kör vi lite så här förstelnad, så börjar folk leva. (...) (Riktat sig till intervjuaren) Om du till exempel är vikingakvinna, då står du blixstill i utställningen till jag säger någonting...man får ju publiken att känna, shit, hur går det nu igen? Är hon levande eller inte? Och det är ju skitroligt.

Vidare menar dramapedagogen att *befinna sig* i roll ”i allra högsta grad” är *dramapedagogiskt*.

Konstpedagogen beskriver under sin intervju rolltagning under sina visningar och menar att det kan vara en stor tillgång under det förmedlande tillfället genom sin *överraskande effekt*.

För mig är det ett jättebra sätt att jobba på. Att man liksom växlar och går i och ur roll. Och så berättar man det, och så, vääh, (gör ett överraskande utfall mot intervjuaren med ena handen utåt kroppen formad som

en klo) och liksom stör rutinerna och välter besökarna. Och sen så är man plötsligt ur det, och så pratar man om helt andra saker (...) jag tycker att drama är det bästa sättet att jobba.

Konstpedagogen beskriver sin upplevelse av att befinna sig i roll som pedagog under visningar och beskriver att denna metod "ligger och lurar" under hela förmedlingstillfället och när som helst kan vakna till liv och "övertumpla" besökarna. Vidare nämner konstpedagogen att hen har deltagit i olika tidsreseprojekt där skolungdomar fick besöka år 1870, med två pedagoger i roll under hela besöket. Konstpedagogen beskriver detta projekt och mötet med skolbarnen som "helt fantastiskt" och menar att "rolltagning kan vara ett kraftfullt verktyg vad gäller att få kontakt med besökare".

Museipedagogen påpekar vikten av att som pedagog "inta scenen" under mötet med museibesökande grupper och beskriver det förmedlande tillfället som ett slags "performance". Museipedagogen beskriver vidare sina upplevelser kring rolltagning inom det förmedlande arbetet, och menar att metoden ibland kan vara problematisk ur pedagogisk synpunkt. Museipedagogen upplever det som att reflektion för både deltagare och pedagog kan gå förlorad om ledaren befinner sig i roll under hela besöket och att personalen på hens arbetsplats använder rolltagning som metod endast vid enstaka tillfällen.

Jag tror att vid kortare tillfällen (...) att det funkar att gå i roll och köra stenåldersfolk till exempel, vikingaroll. Och vi har kört lite mitt emellan här också, vi som jobbar här och klär ut oss litegrann, men vi låtsas sällan att det är ett spel.

Museipedagogen ser sig själv som "en kunskapsbank" och menar att det blir svårt att besvara frågor i roll. "Jag har alltid tyckt att man tappar lite av reflekterandet om man går i roll. Min roll som pedagog blir jättesvår." Under intervju med dramapedagogen och konstpedagogen framkommer att de båda har goda upplevelser av att i sin besöksverksamhet som pedagog gå i roll. Dramapedagogen menar att "det är inga problem, det är bara att kliva i och ur roll".

Dramapedagogen beskriver sin upplevelse av att undervisa utifrån en roll i möte med frågvisa och intresserade besökare och menar att det är viktigt att kunna "tillmötesgå bägges upplevelser". Om en besökare är nyfiken på just den tid som spelas av personal i roll går det att "svarva runt" deltagarens frågor och samtidigt kunna "leverera svar".

9.6. Deltagare i roll

Dramapedagogen talar om rolltagning som en ”undersökande verksamhet” och beskriver under intervjun ett projekt där besökare får gå i kollektiv roll som asylsökande.

(...) och sen bryter ett två timmars rollspel ut där man får känna på det här att bli smugglad, att bli föst, att söka uppehållstillstånd, att bli avisad, att få ja eller att få ett nej. Att gömma sig i en kyrka (...) och på vissa stationer ska man känna att det går smidigt och så där...och när två timmar har gått så har man fått sitt besked om man får ett uppehållstillstånd eller inte.

Dramapedagogen talar om ”delaktighet som fördel” genom arbete utifrån att tilldela museibesökare kollektiv roll. ”Nu är vi (...) sökande för vi behöver hjälp mot tbc...är det inte så att ni har väldigt hosta allihop? `Jo` (gör hostljud). Så enkelt.” Vidare talar hen om dramapedagogikens ”nu är vi, nu gör vi” och menar att tillfällen till rolltagning samtidigt kan ge möjlighet för deltagarna att *vara här och nu*.

Nu är det 70-talet här, och alla våra barn ligger hemma i mässlingen, hur ska vi göra med föräldrarådet?
`Ja, just det...` Bara det där; `ja, just det, man kunde ha mässlingen 1975.` Och då tycker jag att det ofta hamnar, pling, om vi alla är närvarande och har ett problem tillsammans. Vi är i en sits som måste lösas.

Utifrån arbete med barn i roll vill museipedagogen låta deltagarna ”skapa en berättelse” eller ”bygga upp spekulationer” kring det de gräver fram. Under intervjun beskriver hen ett av sina projekt där barnbesökare får gå i roll som arkeologer och forskare, utföra arbetsuppgifter tillhörande dessa yrkeskategorier och sedan redovisa arbetet för resten av gruppen i slutet av passet.

Vi har en sandlåda, och där har vi då gömt lite föremål. Då får de gräva ut det och skissa upp vad de hittar och var och en grupp sitter härinne och är inne i ett litet laboratorium. De får lära sig känna igen material (...) så får de utifrån föremålen fundera lite på hur stort det är och vad det är gjort av. Om de är lite framåt, eleverna, så funderar de också på vem som kan ha ägt det. Är det en grupp som får ett uppdrag vad är en runsten så får de i uppdrag att hitta och tyda en. Och sen berättar de för varandra vad de har gjort, och bit för bit så bygger de upp en historia.

Museipedagogen beskriver vidare under intervjun hur barnbesökare får låna kläder till sina olika roller och att denna påklädning kan tydliggöra rolltagningen och få besökarna att bli involverade

under besöket. ”Det jag vill uppnå är en hög grad av delaktighet, känna att det pågår lärande.” Hen menar att denna påklädning i kombination med rolltagandet kan bidra till en mer djupgående reflektion hos deltagarna under upplevelsen i roll. ”Då får man liksom rollupplevelsen samtidigt som man ökar på reflektionen och lärandet.” Vidare beskriver museipedagogen arbete med barndeltagare och aspekten att kunna klä sig som rollen de blir tilldelad för att på så sätt kunna ta till sig det mesta möjliga från upplevelsen ur en ”lärandeaspekt”.

Arkeologerna får västar och handskar och tydligt uppdrag och så här jobbar man, så här måste man göra. Jag har laboratorierockar och vantar till de härinne, så de får sin roll. Jag har inte hittat på någon bra dress till historikerna som lär sig runsten, jag har funderat på att köpa några skumma västar bara för att de också ska få en tydligare roll. Det är lite rollspel uppbyggt och en del suger in det där rätt så bra. Andra lite mindre.

9.7. Reflektion

Dramapedagogen uttrycker sig om reflekterande inslag i möte med besökare och menar att det förmedlande arbetet är en ”levande föränderlig produkt” och att den stund för reflektion som hen kan erbjuda under besöket är såpass flyktig att dess påverkan blir minimal hos eleverna. ”Man är ju bara en liten, en liten, sådär, en liten vink.” Samtidigt framkommer det under intervjun med dramapedagogen att reflektion som en del av deltagarnas besök och upplevelser endast äger rum vid ett fåtal tillfällen i verksamheten. När reflektion väl förekommer finns tid avsedd för detta och ger deltagarna chans att kunna lyfta tankar och funderingar kring det som upplevts.

(...) är ju uppbyggt på en timme med efterarbete som vi säger, där vi ställer olika frågor. Där är det ju en timme avsatt för; vad var det du var med om, är det nånting du tänker nu? Hela programmet bygger ju på reflektion här och nu.

Vidare påpekar dramapedagogen att visningarna inom hens verksamhet ofta bygger på att ”folk lägger input” och att ”samtala kring olika teman.” Museipedagogen beskriver en av sina förmedlande metoder, paus, om att lämna *tystnadsluckor* under visningar för att möjliggöra reflektion som hen menar är viktigt för den lärande processen.

En del hävdar att det i de här tystnadsluckorna, när ingen information sänds, som man kan reflektera över det som sändes precis. Så det är reflekterandet som är lärandet. Så om jag inte lämnar tystnadsluckor så pågår inget lärande. Då bara lyssnar man och tänker inte.

Museipedagogen anser att "lärandet ska ske i dialog" och talar om vikten att vänta in besökare när hen ställer frågor för att på så sätt ge alla rätt till betänketid. "Jag väntar väldigt länge innan jag ställer en fråga till dess att jag ger någon chans att besvara. Och då får alla reflekterandet." Konstpedagogen talar om reflektion och bearbetning under museibesök och menar att skapande verksamhet kan vara en ingång till detta. Hen har i sin verksamhet tillfällen med grafisk verkstad i anslutning till visningar och menar att "det blir väl som ett slags...ett reflektionsarbete".

Jag kan ju prata hur länge som helst, och då fastnar ju inte det i alla fall, vad det går ut på, utan då gäller det att, då har man verkstan´ så får de testa nån slags tryckteknik. För att få en, aha, så här går det till. Det är ju liksom ´learning by doing`. Och det ser jag ju emellanåt är väldigt viktigt att ha det där, särskilt när det gäller barn.

Konstpedagogen påtalar vidare vikten av "att våga ha paus" och att inte vara rädd för att "låta tiden bara jobba". Hen menar att pedagogen genom denna metod, att kunna vila i tystnad under en museivisning kan få med sig gruppen och skapa ett lyssnande och stillsamt klimat. "Då är de liksom med och väntar. Det är så skönt, och jag känner att det kan bli lugnt i hela gruppen av att man vågar ha de här pauserna."

9.8. Sammanfattning av resultat

Informanterna beskriver i sitt förmedlande arbete metoderna berättande och röst, att undervisa utifrån en roll, deltagare i roll samt reflektion. Pedagogerna använder liknande arbetssätt under sitt förmedlande arbete inom museiverksamhet och i deras beskrivningar och förståelse av dessa framkommer många likheter, och även några skillnader som jag ämnar förtydliga i följande stycken.

Berättande och röst beskrivs av informanterna som både *ett möte* med och även att *bjuda in* besökare, att förena *nutid och historia* genom länken av *sociala historier* och att medvetet nyttja den egna rösten för att försöka dra ner på *tempot* under visningar. Dramapedagogen liknar dramapedagogik med "att bjuda in" och menar vidare att då "berättande är att bjuda in", gör det till en metod tydligt besläktad med dramapedagogiken. Konstpedagogen är av liknande åsikt och menar att berättande och drama går hand i hand i det förmedlande arbetet och att detta ger en möjlighet att som förmedlande länk på

ett naturligt sätt ”att koppla ihop nutid och historia”. Även museipedagogen beskriver röst som en betydande komponent under det förmedlande tillfället, då detta kan påverka museibesökare positivt genom en tempo- och ljudsänkning och frambringandet av fokus hos deltagarna.

Att låta museibesökare befinna sig i roll beskrivs av informanterna som en *undersökande verksamhet*, att museibesökare som tilldelas kollektiv roll ger *delaktighet som fördel*. Arbetet med rolltagning gällande barnbesökare och dess fördelar beskrivs med att deltagarna genom rolltagning kan bidra till skapandet av egna *berättelser* samt att ombyte till specifika kläder i och med rolltagningen kan *öka på reflektion och lärande*.

Liknande uttalanden finns i dramapedagogens och museipedagogens utsagor då de talar om delaktighet som ett ledord när deltagare får gå i roll under sitt museibesök. Dramapedagogen ser detta som en möjlighet för deltagarna till att undersöka verkligheten utifrån andra människors perspektiv. Museipedagogen är av liknande åsikt och menar att själva *skapandet* under denna rolltagning kan vara nyckeln till att entusiasmera deltagarna och påtalar även att rolltagning tillsammans med utlånade kläder till besökare bidrar till lärande och fördjupad reflektion av upplevelsen.

Att undervisa utifrån en roll uttrycks av informanterna som att *levandegöra historia*, som *ett kraftfullt verktyg* i arbete med besökare, ett *performance* och att metoden även skapar *lust*. Dramapedagogen upplever att *befinna sig* i roll ”i allra högsta grad” är dramapedagogiskt. Skillnader i pedagogernas utsagor framkommer gällande att själv gå i/ur roll i mötet med besökare. Både för- och nackdelar med rolltagning som pedagog uttrycks av informanterna. Museipedagogen menar att en stor nackdel med att gå i roll som ledare är att *gå miste om reflektion* både för deltagare och som pedagog, och gör inte gärna detta förutom under kortare enstaka förmedlande tillfällen. Vidare anser hen att det är svårt som pedagog att besvara frågor i roll. Dramapedagogens inställning skiljer sig markant från museipedagogens i detta fall och pratar om det positiva i att tillmötesgå deltagares upplevelser genom att svara på nyfikna frågor och leverera passande svar i roll.

Konstpedagogen och dramapedagogen är samstämmiga med varandra och ser många fördelar med rolltagning som pedagog då den *ligger och lurar* och kan *övertaska* samt *levandegöra historia* för besökare under en visning. Varken konst- eller dramapedagogen upplever det som problematiskt att gå i/ur roll under det förmedlande tillfället.

Reflektionsarbete inom pedagogernas museiverksamhet beskrivs bland annat som att *samtala kring olika teman* och att ge besökare en chans till att dela med sig av sina *input*. Vidare uttrycker informanterna sig om *att våga ha paus* och *tystnadsluckor* och deras betydelse för besökarens lärande process, att *lärande sker i dialog* med besökare samt *reflektion* och dess relevans i samband med skapande verksamhet. En aspekt som uppdagas gällande denna metod är att tiden för reflektion inom museiverksamhet ofta är minimal.

Både dramapedagogen och museipedagogen uttrycker sig liknande vad gäller vikten av en bärande dialog mellan förmedlare och besökare. Planerad reflektion för museibesökare sker mer sällan enligt dramapedagogen, medan museipedagogen försöker få in reflektion under förmedlingstillfället genom att lämna tystnadsluckor för att löpande ge deltagarna möjlighet till reflektion och lärande. Av liknande åsikt är konstpedagogen som talar om paus som en viktig ingrediens i mötet med besökare för att skapa ett stillsamt och lyssnande klimat. Konstpedagogen talar vidare varmt om skapande verksamhet i anslutning till museiupplevelsen som en bra ingång till reflektion.

10. Diskussion och folkning av studiens resultat

I min uppsats hade jag syftet att beskriva och förstå en dramapedagogs, en museipedagogs och en konstpedagogs tankar och reflektioner av att vara den förmedlande länken mellan museiföremål och besökarna de undervisar samt arbetssätt under sitt förmedlande arbete. Svaren fick jag genom intervjuer med en konstpedagog, museipedagog samt dramapedagog, alla verksamma inom museiverksamhet. Informanternas uttalanden om det praktiska förmedlande arbetet gällande arbetssätt och tankar och förståelse om dessa ställs mot existerande teorier och tidigare forskningsmaterial som presenterats i uppsatsens bakgrund. Nedan följer en diskussion av studiens resultat samt intervju som metod och olika faktorer som kan ha påverkat resultatet.

10.1. Resultatdiskussion

Jag tänkte att det skulle vara större skillnader i informanternas uttalanden med tanke på deras olika yrkesingångar, mycket i deras utsagor överensstämmer med varandra arbetsmässigt. Jag kommer i resultatdiskussionen lyfta fram de små skillnader som finns, och då framförallt pedagogernas tankar om och förståelse gällande rolltagning som pedagog under det förmedlande tillfället. Nedan följer en

diskussion av studiens resultat som visat sig gällande pedagogernas tankar och reflektioner kring att vara den förmedlande länken samt deras arbetsmetoder under det förmedlande tillfället.

En förening av nu och då

Informanterna beskriver hur de i sitt förmedlande arbete använder berättande och röst och beskriver dessa i liknande ordalag som både "ett möte" med och framförallt att "bjuda in" besökare. Jag uppfattar det som att informanterna anser att berättande har en välkomnande faktor under museibesök. Lindvåg (1988 s. 51) menar att det under den muntliga berättarstunden finns en personlig kontakt mellan berättare och åhörare där berättande blir till dialog som skapar kontakt och en känsla av gemenskap i gruppen. Att informanterna nyttjar berättande som metod och ofta har denna som en av sina grundstenar i den förmedlande verksamheten tycker jag är intressant då det framkommer av informanternas upplevelser att berättande i kombination med den egna rösten under förmedlingstillfället kan förena nutid och historia genom länken av "sociala historier" bundna till specifika utställningsföremål. Ärnström (2013 s. 8-11) påtalar berättande som en metod som "skapar motivation" till lärande för deltagare, och menar att just muntligt berättande med sin minnesbevarande funktion där berättelser med hjälp av föremål som förstärkning kan göra det mer lättillgängligt för elever att plocka fram sin kunskap i ett senare skede efter det förmedlande tillfället.

Rösten används medvetet av alla informanterna för att vid behov försöka "dra ner på tempot" under mötet med besökare samt öka lyssnande. Holmgren-Lind i Österlind (2011 s. 81-97) menar att berättande och lyssnande är lika viktiga för en dramapedagog och benämner delar av det dramapedagogiska ledarskapet som ett "guidande ledarskap", och fortsätter vidare att tala om kropp och röst som det dramapedagogiska ledarskapets byggstenar. Jag tänker att berättande som förmedlande metod i informanternas verksamhet kan ge besökare ett guidande avtryck då berättande oftast har egenskapen av en röd tråd som kan balansera fakta och information med dramatiska utsmyckningar och på detta sätt kan bidra till att skänka behag eller spänning till museiupplevelsen.

Dramapedagogen påtalar att berättande med sin inbjudande ton är besläktat med dramapedagogiken. Konstpedagogen följer samma spår och menar att berättande och drama går hand i hand i det förmedlande arbetet och att detta ger en möjlighet att som förmedlande länk på ett naturligt sätt "att koppla ihop nutid och historia". Museipedagogen beskriver röst som ett positivt redskap som kan ge museibesökare en chans till att växla ned i tempo och skapa fokus. Jag tänker mig att berättande används så kontinuerligt av informanterna för att det är ett redskap som du alltid bär med dig och

därför blir naturligt att föra in under själva förmedlingen i mötet med besökare. Ändå uppfattar jag det som att berättande är en gömd metod, för att den ofta hamnar i kombination med rolltagning och gestaltning. Holmgren-Lind i Österlind (2011. s. 95) menar att en förstärkning av den egna rösten tillåter pedagogen att hitta en *ner* i sitt ledarskap, och menar att berättande och rolltagning är väl sammanflätade med varandra. Kan det vara så att berättande som metod oftast motiverar till att väcka andra metoder och förstärks genom dessa?

”Undersökande verksamhet”

Att låta museibesökare gå i roll beskrivs av dramapedagogen som en ”undersökande verksamhet” samt att museibesökare som tilldelas kollektiv roll ger ”delaktighet som fördel”. Bolton (2008 s.253) menar att denna metod ger elever möjlighet att utforska och analysera det de får uppleva genom sin rolltagning. Detta påtalar även Wagner (1993 s.163) som anser att själva rolltagningen i sig är en lärande teknik som kan generera motivation hos deltagarna.

Arbetet med rolltagning gällande barnbesökare och dess fördelar beskrivs med att deltagarna genom rolltagning kan bidra till skapandet av egna berättelser samt att ombyte till specifika kläder i och med rolltagningen kan ”öka på reflektion och lärande”.Grünbaum (2009 s.10) skriver att rolltagning kan skapa förståelse av andra individers perspektiv. Museipedagogen beskriver hur barndeltagare får låna kläder till sin roll, och i och med att deltagarna får ta på sig kläder i direkt anslutning till sitt rolltagande. Min tolkning av detta är att det för vissa av deltagarna blir lättare att gå i roll som forskare eller arkeolog då kläderna gör det hela mer `verkligt` och tydliggör även när rolltagandet börjar i och med påklädning, och slutar i och med avklädning.

Jag tänker vidare att detta blir en upplevelse för barnen, att de genom sitt arbete som arkeologer under utgrävningen och ges utrymme att forma historier kring föremålen som uppdragas kan generera lärdomar och en nyfikenhet för ämnet. Precis som Dewey (1997) påpekar behöver inte en upplevelse innebära lärande, men upplevelsen i sig kan däremot uppmuntra till lärande. Lindvåg (1988 s.125) talar om Olenius ideal att leka in kunskap genom dramatiskt arbete och skriver vidare om den dramatiska leken som hen menar fokuserar på att aktivt engagera barndeltagare och kan bidra till en upplevelse av ”levande historia”.

Dramapedagogen beskriver projekt inom sin verksamhet där elever går i kollektiv roll och får uppleva andras verklighet. I pedagogens uttalande om rolltagning för besökare tänker jag vidare på att skolklasserna som kommer till museet kan ta del av en realistisk upplevelse av de gestaltade

karaktärernas vardag genom en *fiktiv* situation som växer till en genuin och äkta upplevelse genom interaktion med personer i roll. Bolton (2008 s.235) håller med om att rolltagning i kombination med ingredienserna förväntan och spänning ger deltagarna tid att *stanna i upplevelsen* och bidrar till ökad förståelse genom perspektivbyte.

Wagner (1993 s. 189-190) skriver om drama där fokus ligger på att deltagarna ska uppleva och samspela med varandra för att ge liv till en påhittad situation där deltagarna kan solidarisera sig med vad andra individer kan uppleva eller upplever. Två av informanterna uttalar sig under intervjutillfället om rolltagning för deltagare. För mig blir det tydligt att denna metod kan inbjuda till lärande samt reflektion både för besökare som går i roll och även kan uppnås genom rolltagning för pedagogen. Hein (ibid. s. 31) påtalar sin teori om att lärande och en "kunskapsinhämtande" effekt naturligt infinner sig då elever är aktivt engagerade under sitt museibesök och menar vidare att elever och museibesökare genom att interagera med exempelvis utställningsobjekt eller museipersonal kan producera ny kunskap.

Historia väcks till liv

Under intervjuer med informanterna verksamma inom museiverksamhet framkommer att rolltagning för pedagogen uttrycks som att "levandegöra historia" och upplevs vara "ett kraftfullt verktyg" i arbete med besökare. Wagner (1993 s.163) talar om att "undervisa utifrån en roll", att ledaren går in och ur olika roller för att engagera deltagarna och på så sätt kunna fördjupa deras känslor i vissa moment. Lindvåg (1988 s.136) fortsätter på liknande spår och talar om Olenius och att hen under sitt berättande gick in i olika roller och på så sätt spelade dialogiska partier genom att "levandegöra" karaktärer med hjälp av olika röster, dramatiska ansiktsuttryck samt kroppsspråk. Detta kopplar jag till att som pedagog vilja engagera museibesökare med sig själv som instrument för att berika deltagarnas upplevelse.

Jag tänker på den forskning jag har tagit del av, framförallt Jackson och Leahy (2005 s. 304-305) som studerar barnbesökarens upplevelser av möte med person i roll och menar att detta genererar empati för karaktären de får interagera med samt påtalar att rolltagning som förmedlande metod kan generera en förhöjning av lärande under museibesöket. Hein (1998 s.14-15) menar i sin tur att en "lärandepotential" figurerar i alla museiupplevelser som besökare tar del av. En av informanterna beskriver en museivisning som ett "performance" och Cassel (2001 s.77-78) menar att det museipedagogiska arbetet kan beskrivas som ett "framträdande" med muséet som scen.

Att rolltagning som metod även skapar "lust" hos pedagogen och att denna vill generera lust även hos deltagare under förmedlingstillfället uttrycker informanterna i sina utsagor. Här reagerar jag på att konstpedagogens och dramapedagogens upplevelser av rolltagning som pedagog påminner om metoden *lärare i roll* som Bolton (2008 s. 242-243) nämner, där ledaren kan hoppa mellan att vara i roll och ur roll och fungera som förstärkning åt deltagarnas upplevelse. Blandade upplevelser bland pedagogerna framkommer gällande att undervisa utifrån en roll under mötet med besökare, och detta är den stora skillnaden jag har funnit i pedagogernas uttalanden.

Museipedagogen upplever att nackdelen är att både pedagog och deltagare går *miste om reflektion* då pedagogen befinner sig i roll pga den svårighet som upplevs av denna att svara på frågor i roll. En fördel som upplevs av konstpedagogen är att metoden rolltagning "ligger och lurar" och kan "övertaska" besökare under en visning. Dramapedagogen använder regelbundet rolltagning som pedagog och anser det inte alls problematiskt att svara på frågor under sitt rolltagande. Jag finner inte resultatet förvånande, att konst- och dramapedagogen oftast känner sig bekväma med rolltagning och gärna använder sig av denna metod för att vid behov kunna skapa en dramatisk effekt under museivisningar. Grünbaum (2009 s.33-39) menar att själva kärnan med undervisning i drama består av att växla roller mellan fiktion och verklighet, och konst- och dramapedagogen i denna studie verkar personifiera just detta under inom sin förmedlande verksamhet.

Dramapedagogen är den enda av informanterna i denna studie som använder sig av både rolltagning som pedagog samt rolltagning för museibesökare. Detta kan visa på dramapedagogikens potential inom museiverksamhet, då rolltagning enligt informanterna kan hjälpa besökare att bättre förstå och skapa sig en uppfattning om dåtid och förena detta med nutid. Okvuran (2012 s.171) talar om fördelarna med att använda sig av drama i undervisningen på museum och menar att drama bland annat kan öka besökarens empati, skapar lärande tillfällen och tillför lärande en estetisk dimension. Jag instämmer och menar att rolltagning inom undervisande sammanhang kan förstärka och uppmuntra museibesökare till kunskapsinhämtning. Wagner (1993 s.47) talar om rolltagning för elever och menar att detta kan möjliggöra reflektion av rollen som spelas samt den egna upplevelsen av att befinna sig i roll.

"Lärandet ska ske i dialog"

Reflektion som metod inom respektive pedagogs verksamhet beskrivs bland annat som att "samtala kring olika teman" och att ge besökare en chans till att dela med sig av sina "input". Informanterna uttrycker att "lärandet ska ske i dialog" med besökare samt påtalar reflektion och dess relevans i samband med skapande verksamhet. Om detta skriver Pringle i Gävle Konstcentrum (2008 s.27) att

reflektion som metod i samband med skapande arbete kan ge besökare en förbättrad inlärningsprocess och talar för att samtal mellan pedagogen och deltagarna sida vid sida med praktiskt arbete alstrar kunskap och lärande. Hein (1998 s. 2 - 5) i sin tur talar om betydelsen av museum som lärande centrum för allmänheten och ser museum som en plats utöver det vanliga där besökare kan få en bredd av erfarenheter som på sikt genererar ytterligare kunskap.

Vidare uttrycker sig konstpedagogen och museipedagogen om ”att våga ha paus” och ”tystnadsluckor under visningar” och deras betydelse för besökares lärande process genom reflektion. Inom dramapedagogiken utgör kontinuerlig reflektion en källa till kunskapsutveckling, och dramapedagogen i denna studie upplever tiden för reflektion inom museiverksamhet som minimal, och att hen endast hinner så ett frö av fortsatt reflektion hos museibesökarna. Wagner (1993 s.98) tolkar Heathcote som menade att ”reflektion är det enda som i det långa loppet förändrar någon” och påtalar vikten av reflektion i samband med drama och undervisningstillfällen. I studiens resultat framkommer att tid för reflektion under det förmedlande tillfället på museet är ringa. Jag ser en koppling mellan informanternas utsagor och Axelsson (ibid. s. 276) som i sin avhandling talar om att de intervjuer genomförda med besökarna i utställningen *Kongospår* påvisar att de mottagarna av denna exposition var i behov av mer tid och utrymme för att samtala kring museiförmedlingen och utställningens berättelse.

Dramapedagogen uttrycker reflektionens betydelse för lärande under själva museivisningen, och jag undrar då om det går att viga mer tid åt reflektion inom museiverksamhet? Finns det ett intresse hos pedagoger inom museiverksamhet att göra just detta i samarbete med skolan och dess lärare? Om tid inte räcker till under själva museibesöket, kan museibesöket följas upp och bearbetas ytterligare under skoltid en tid efteråt?

En kärna inom förmedlande arbete och dess hjälpmedel inom museiverksamhet?

Dramapedagogen uttrycker berättande med sin inbjudande karaktär och att befinna sig i roll som dramapedagogiska metoder. Av liknande åsikt är Grünbaum (2009. s.69-79) som lyfter reflekterande runda, rolltagande och lärare i roll som metoder inom dramapedagogiken. Cassel (2001 s.64-67) beskriver i sin tur en ”skådespelande kvalité” i en museipedagogs arbete under visningar och innefattar inom museipedagogiken ett varierande röstläge och kroppsspråk, rytm och paus som bärande metoder. Likaså konstpedagogen uttalar sig om berättande i det förmedlande arbetet och menar att det passar ihop med drama. Museernas roll i folkbildningen (1989 s.1-8) påtalar drama som ett viktigt inslag inom museipedagogiken för att kunna ge museibesökare upplevelser av kunskapshöjande karaktär.

Pringle i Gävle Konstcentrum (2008 s.27) påtalar kreativt arbete och reflektion som just *konstpedagogiska* verktyg. Jag tänker att det är svårt att peka på dessa metoder som enbart dramapedagogiska, då de även återfinns både inom konst- och museipedagogiken samt inom andra områden. Jag anser ändå att jag har påvisat ett tydligt släktskap med dramapedagogiken och de verktyg som de olika pedagogerna har uttalat sig om under förmedlingstillfället. I denna studie framkommer att verktygen berättande och röst, rolltagning för pedagog samt deltagare och reflektion är aktivt närvarande under förmedlande arbete inom museiverksamhet.

11. Metoddiskussion

Under mina intervjuer med in formanterna i denna studie sökte jag belysa uppsatsens tema och problemställning. Det kan tänkas att mina metoder hade fungerat bättre om förutsättningarna varit annorlunda. Nedan följer en beskrivning av olika faktorer som kan ha påverkat min studie i negativ samt positiv riktning.

11.1. Negativa påverkansfaktorer

- Min egen förförståelse kan ha gjort att min objektivitet sviktat ur forskningssynpunkt och jag upplever att mitt intresse till det område jag studerat har påverkat mig under denna studie. Jag har varit medveten om denna problematik under min uppsatsprocess. Brinkmann och Kvale (2009 s.91) påtalar ”det nära samspelet” forskaren kan uppnå med sin informant under intervjuprocessen och påtalar vikten av distansering för att kunna behålla en så objektiv position som möjligt.
- Jag letade efter förmedlande metoder med spår av dramapedagogik inom museiverksamhet och hade liten distans till mitt forskningsområde. Om detta skriver Dalen (2008 s.12) som vidare menar att den tolkning av materialet som görs av forskaren kan komma att påverkas av närheten till intervjuperson samt undersökningens ämne.
- Pedagogerna kände endast till syftet med min studie, och fick bekanta sig med frågorna under själva intervjun. Hade jag skickat ut frågorna inför intervjun hade jag eventuellt fått mer genomtänkta svar.

- Tidsaspekten på vardera intervju var på en timme, något som kan ha stressat informanterna. Detta kan även ha stressat mig som intervjuare genom forcering av tystnadsluckor och pauser under samtalen. Enligt Dalen (2008 s.39) är det av vikt att som intervjuare behärska paus då tystnaden som den utgör kan leda till reflektion hos informanten och därmed berika de svar som framkommer.
- Inspelningen av intervjuerna kan ha påverkat informanterna negativt på så sätt att det upplevdes som stressande och kan ha bidragit till mindre naturliga svar och uttryck i informanternas utsagor.

11.2. Positiva påverkansfaktorer

- Mitt intresse av pedagogisk verksamhet inom museiområdet samt min utbildning som dramapedagog.
- Den förförståelse som jag har till det studerade området har gjort att jag har kunnat förbereda intervjun och dess frågor på allra bästa sätt samt de öppna frågor under mina intervjuer tror jag var till en fördel under denna studie då jag ville veta pedagogernas egna tankar och erfarenheter av sitt förmedlande arbete, utan att själv utgå från vilka metoder jag trodde mig veta att de skulle berätta om. Dalen (2008 s.30) talar om en "öppen" intervju där den intervjuade uppmuntras till narrativa utsagor utifrån sina upplevelser. Det är det jag har ämnat göra, för att söka efter beskrivande utsagor från respektive informant.
- Jag träffade alla dessa på deras respektive arbetsplatser och jag upplevde att pedagogerna kände sig hemma och trygga under vårt möte.
- Min lyssnande roll under intervjuerna för att i så stor utsträckning som möjligt undvika avbrytande i informanternas utsagor, och fick på så sätt långa och beskrivande svar om pedagogernas förmedlande arbete. Dalen (2008 s.18) talar om att det under intervjun är fokus på "intervjupersonens upplevelser" och menar att ett lyssnande och intresserat förhållningssätt krävs av forskaren under intervjutillfället för att på så sätt kunna fokusera på informantens upplevelser och erfarenheter inom ämnet som studeras.

- Att intervjun var relegerad till en timme för själva intervjufrågorna samt eventuella följdfrågor för att informanterna skulle kunna behålla fokus och engagemang under intervjun. På samma gång var jag inte begränsad av denna tid utan tog mig tid att avrunda intervjun och samtala med informanterna innan vi skildes åt.

12. Framtida forskning

Denna uppsats har jag sökt beskriva och förstå olika pedagogers tankar och erfarenheter av sin förmedlande roll och sina arbetsmetoder inom förmedlande museiverksamhet. Jag skulle önska att fler liknande undersökningar som denna görs för att ge mer tyngd åt denna studie. Det kanske till och med skulle kunna gå att göra en kartläggande studie om pedagogers beskrivningar av sin förmedlande verksamhet för att på så sätt få en helhetsbild av olika pedagoger verksamma inom museiverksamhet, som jag uppfattar vara något av en gömd grupp i pedagogiska sammanhang.

Jag tycker om idén att se ett museum som ett klassrum och att museum som en bildande institution har mycket att erbjuda och tar tillvara på alternativa förmedlande hjälpmedel inom sin verksamhet. Intressant vore fortsatta studier av hjälpmedel i förmedlande arbete samt vad besökare upplever i kontakt med dessa under museibesök.

Vidare vore det intressant att undersöka besökares upplevelser av pedagoger som den förmedlande länken mellan besökare och museiföremål under besöket, och huruvida dessa upplever stora skillnader under sitt besök om denna förmedlande länk ej infinner sig. Det jag dock undrar över är det stora antalet studier inom museiverksamhet som riktar sig till barn och skolor. Jag tycker att det vore ytterst intressant om någon skulle göra en studie som riktar sig till äldre personer, exempelvis pensionärer och deras upplevelser av att gå på museum där de får interagera med museipersonal och museiföremål på olika sätt.

Jag är speciellt intresserad av att läsa fler artiklar och uppsatser om det arbete som med hjälp av dramapedagogik och dess besläktade verktyg kan utveckla arbetet och lärandet inom museiverksamhet, och där ser jag efterarbete efter avslutat museibesök med återkoppling från skolan som möjlig vidare forskning med uppföljning av ett långvarigt projekt med museibesökare vore av intresse.

Vidare forskning skulle även kunna innebära ett undersökande av virtuella och mediala hjälpmedel inom museiverksamhet såsom ljudspelare som besökare får gå runt med på egen hand, informativa filmer etc. Du blir en del av upplevelsen utan en mänsklig förmedlande mellanhand. Hur påverkar det museiupplevelsen för besökare? Den tidigare forskning jag tagit del av behandlar övergripande besökarens möte med person i roll som förmedlande metod inom museiverksamhet. Denna teknik kan belysa de sätt vi uppfattar och tänker om det förflutna. Jackson och Leahy (2005 s. 315-317) menar att olika tekniker som att befinna sig i roll kan bidra till bildandet av empati och även bidrar till reflektion samt kastar ljus över och levandegör historia. Det blir lättare som besökare att förstå människors liv och leverne, deras tankar och vardagliga sysslor och göromål med hjälp av dessa förmedlande metoder inom historieförmedling.

Det skulle vara intressant att undersöka lärande på museum genom användningen av metoder såsom att undervisa utifrån en roll, rolltagning för besökare och reflektion. Jackson och Leahy (2005 s. 322) talar om att införandet av dessa element jämte andra mer traditionella ingångar berikar upplevelsen som museer erbjuder och formar starka och minnesvärda upplevelser hos besökare. I ljuset av detta kan en komparativ studie vara av intresse med fokus på museibesökarens upplevelser av att komma i kontakt med förmedlande hjälpmedel där ena gruppen kommer i kontakt med exempelvis att befinna sig i roll och reflektion, och den andra gruppen inte.

13. Slutord

De som arbetar på och med museum har en betydelsefull uppgift när det handlar om att levandegöra historia och blåsa in nytt liv i historieförmedlingen, ett oerhört viktigt uppdrag. Dessa pedagoger gör museet till en plats för nyfikenhet, glädje och lust som kan inspirera till lärande och generera fler besök och samtidigt göra museet mer lättillgängligt för dessa besökare. Kombinationen av berättande, rolltagande, reflektion och skapande arbete kan aktivera besökarens sinnen och museet blir på det sättet en guldgruva för pedagoger med all sin samlade kunskap och alla föremål att fantisera utifrån.

Hur kan vi använda oss av våra förmedlande hjälpmedel för att levandegöra historia? Pedagogerna i denna undersökning har genom sina beskrivningar och sin förståelse av att fungera som den förmedlande länken mellan besökare och museiföremål svarat på hur de använder olika verktyg i sitt möte med besökare samt delat med sig av sina tankar och erfarenheter kring sitt förmedlande arbete

och arbetsmetoder. Intressant var att se de skillnader som fanns i pedagogernas uttalanden gällande att befinna sig i roll som pedagog under förmedlingstillfället.

Både drama- och konstpedagogen beskriver i uppsatsen rolltagning som pedagog som vanligt förekommande under det egna förmedlande tillfället. Dramapedagogen har vidare beskrivit sin och andras rolltagning under det förmedlande tillfället som att praktiskt levandegöra historia för museibesökare, och upplevde det själv naturligt att pendla mellan att vara ur och i roll.

Museipedagogen låter gärna deltagare vara i roll under besöket, men upplever sig inte bekväm med att gå i roll som pedagog då hen går miste om den egna reflektionen och även finner det svårt att besvara besökarnas frågor under rolltagning. Dramapedagogens inställning skiljer sig markant från museipedagogens i detta fall och pratar om det positiva i att tillmötesgå deltagares upplevelser genom att svara på nyfikna frågor och leverera passande svar i roll. Konstpedagogen talar om att under förmedlingstillfället obehindrat gå i/ ur roll och beskriver det som en naturlig del av mötet med museibesökare. Konstpedagogen och dramapedagogen är samstämmiga med varandra och ser många fördelar med rolltagning som pedagog då den ligger och lurar och kan överraska samt levandegöra historia för besökare under en visning. Varken konst- eller dramapedagogen upplever det som problematiskt att gå i och ur roll under det förmedlande tillfället.

Något som skulle kunna motivera för ett museum att anställa just en dramapedagog är just rolltagning, en central ingrediens inom dramapedagogiskt arbete. Dramapedagogen är den enda av informanterna i denna studie som kontinuerligt använder sig av både deltagare *och* pedagog i roll för att öka på lärande och reflektion hos museibesökarna. Rolltagning för deltagare där de får tillfälle att byta perspektiv och söka förstå historia på ett mer begripligt och praktiskt sätt, och rolltagning för förmedlaren där denna kan arbeta med att gå i/ur roll för att på så sätt skapa spänning och förstärka och uppmuntra museibesökare till kunskapsinhämtning.

Det dramapedagogiken tillför med sitt rolltagande genom att levandegöra historia på detta sätt, är att locka in museibesökare och föra dessa ett steg närmare det förflutna, att skapa en beskrivande bild av historien som många kan ta till sig. Museiverksamhet har bara att vinna på att anställa en dramapedagog som förmedlande länk mellan besökare och museiföremål. Att förmedla historia på ett kreativt och inbjudande sätt gagnar museiverksamheten och visar även på dramapedagogikens förmedlande potential inom museiverksamhet.

En unik möjlighet till lärande finns på museum som borde tas tillvara. Jag hoppas att denna undersökning kan medverka till att kasta ljus över pedagoger verksamma inom museiverksamhet och deras upplevelser och beskrivningar kring att vara den förmedlande länken mellan besökare och museiföremål, och hoppas speciellt på att denna uppsats har visat lite av den dramapedagogiska potentialen som finns och kan tas tillvara inom förmedlande arbete inom museiverksamhet.

14. Referenser

- Axelsson, C. (2006). *Afrikafararna: Historieförmedling och historiebruk på Svenska Emigrantinstitutet och Kalmar läns museum*. (Licentiate dissertation).
Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:206509/FULLTEXT01.pdf> (20140324)
- Axelsson, P. (2003). *Prismas svenska ordbok*. (1. uppl.) Stockholm: Prisma.
- Blomqvist, H. (red.) (2006[1992]). *Ord för ord*. (4. uppl.) Stockholm: Norstedts ordbok.
- Bolton, G. (2008) *Drama för lärande och insikt*. Om dramapedagogik i teori och praktik texter i urval av Anita Grünbaum. (övers. Anna Sörmark)
Göteborg : Daidalos AB
- Brinkmann, S. & Kvale, S. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.)
Lund: Studentlitteratur.
- Cassel, M. (2001). *Museipedagogik: konsten att visa en utställning*. Lund: Studentlitteratur.
- Dalen, M. (2008). *Intervju som metod*. (1. uppl.) Malmö: Gleerups utbildning.
- Dewey, J. (1997) *Experience and education*. Simon & Schuster, New York
- Grünbaum, A. (2011) *Upplevelser kring ledarskap*. I E. Österlind (Red.) *Drama: Ledarskap som spelar roll*. (1. uppl./s. 31-44). Lund: Studentlitteratur
- Grünbaum, A. (2009). *Lika och unika: dramapedagogik om minoriteter*. Göteborg: Daidalos.
- Grünbaum, A. & Lepp, M. (2005) ”*Dracon i skolan. Drama, konflikthantering och medling*”
Lund: Studentlitteratur
- Gävle konstcentrum (2008). *Konst och pedagogik*. Gävle: Gävle konstcentrum
- Hein, G. E. (1998) ”*Learning in the museum*” New York: Routledge
- Holmgren-Lind, L. (2011) *Dramapedagogen i förskolan*. I E. Österlind (Red.) *Drama - ledarskap som spelar roll*. (1. uppl./s. 81-97) Lund: Studentlitteratur.

Jackson, A. & Leahy, R. H. (2005) *Seeing it for real? Authenticity, theatre and learning in museums* (Elektronisk) *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance*, Volume 10, Issue 3, 2005, pages 303-325.

Tillgänglig: Högskolan i Gävle Sandviken – Student – Proxyinloggning (2013-11-04)

Lepp, M. (1998). *Pedagogiskt drama med fokus på personlig utveckling och yrkesmässig växt: en studie inom sjuksköterske- och vårdlärarutbildningen*. Diss. Lund : Univ.. Stockholm.

Lindvåg, A. (1988) *Elsa Olenius och vår teater*. (Doktorsavhandling) Stockholm: Rabén och Sjögren

Läraryrket (1996). *Pedagogisk uppslagsbok: från A till Ö utan pekpinnar*. Stockholm: Läraryrket.

Malmström, S., Györki, I. & Sjögren, P.A. (2006). *Bonniers svenska ordbok*. (9., [rev.] uppl.) Stockholm: Bonnier.

Museernas roll i folkbildningen. Konferens (1989). *Museet, angeläget eller likgiltigt?*. Umeå: Fören. för undervisning i svenska museer (FUISM).

Neelands, J. (2006) Re-imagining the Reflective Practitioner: towards a philosophy of critical praxis. In J. Ackroyd (Ed.) *Research methodologies for drama education* (ed. 1 pp 15-39) Institute of Education Press: London

Okvuran, A. (2012) *Development of Creative Drama in the Museum as a Teaching Method in Turkey* (Elektronisk) *Education and Science*, Volume 37, No 166, 2012, pages 170-180.

Pringle, E. (2008) *Kultur, lärande och konstpedagogikens föränderliga roll*. I Gävle Konstcentrum Konst och Pedagogik. (s.26-27) Gävle: Gävle konstcentrum

Riksbankens jubileumsfond (1999). *Kulturarvet, museerna och forskningen: rapport från en konferens 13-14 november 1997*. Stockholm: Riksbankens jubileumsfond.

Schön, A. D. (2007) Den reflektive praktikern. I Strömquist, G.& Brusling, C (red.) *Reflektion och praktik i läraryrket* (2. [rev och uppgraderade] uppl, s.29-47)

Lund: Studentlitteratur

Statens kulturråd (1994). *Nationalencyklopedin: ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av Statens kulturråd. Bd 13, [Malay-Mönj]*. Höganäs: Bra böcker.

Sternudd, M. M. F. (2000) *Dramapedagogik som demokratisk fostran?: fyra dramapedagogiska perspektiv: dramapedagogik i fyra läroplaner*. Diss. Uppsala: Univ..Uppsala

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Wagner, B. J. (1993). *Drama i undervisningen: en bok om Dorothy Heathcotes pedagogik*. Göteborg: Daidalos.

Ärnström, U. (2013). *Varför?: handbok i berättande pedagogik*. (3., omarb. uppl.) Lund: BTJ förlag

15. Bilagor

Intervjuer med pedagoger verksamma inom museiverksamhet.

Materialet förvaras hos författaren.

1. Namn: Museipedagogen (Yrkesbeteckning)

Intervjudatum: 18/2 - 2014

Intervjuns längd: 8.30 - 9.30

Intervjun utförd av författaren.

2. Namn: Dramapedagogen (Yrkesbeteckning)

Intervjudatum: 28/2 - 2014

Intervjuns längd: 13.45 - 14.45

Intervjun utförd av författaren.

3. Namn: Konstpedagogen (Yrkesbeteckning)

Intervjudatum: 14/3 - 2014

Intervjuns längd: 10.30 - 11.30

Intervjun utförd av författaren.

